

Πρόλογος

Για την ελληνική οικονομία το 2010 αποτέλεσε έτος ιδιαίτερα αρνητικών εξελίξεων. Η εξαιρετικά επιβαρυνόμενη δημοσιονομική κατάσταση της χώρας οδήγησε σε σημαντική μείωση της πιστοληπτικής της ικανότητας, αδυναμία πρόσβασης στις διεθνείς αγορές και συγκέντρωση του διεθνούς ενδιαφέροντος γύρω από τον τρόπο διαχείρισης του υψηλού δημόσιου χρέους.

Για την αντιμετώπιση των μεγάλων οικονομικών ανισορροπιών αποφασίστηκε η λήψη έκτακτων μέτρων δημοσιονομικής προσαρμογής από τις αρχές του 2010, ενώ τον Μάιο συμφωνήθηκε πρόγραμμα οικονομικής στήριξης από την ΕΕ, το ΔΝΤ και την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ), το οποίο περιλαμβάνει όχι μόνο μέτρα δημοσιονομικής προσαρμογής, αλλά και μια σειρά από διαρθρωτικές αλλαγές. Στόχος του προγράμματος είναι ο περιορισμός των δημοσιονομικών ελλειμμάτων και η σταδιακή αποκλιμάκωση του υψηλού δημόσιου χρέους, η αποκατάσταση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας και η ανάκτηση της εμπιστοσύνης των αγορών.

Το 2010 η ελληνική οικονομία βρέθηκε για δεύτερη χρονιά σε τροχιά συρρίκνωσης της οικονομικής δραστηριότητας. Το ΑΕΠ μειώθηκε κατά 4,5% (2009: -2,0%), με βασικότερα χαρακτηριστικά τη σημαντική πτώση της εγχώριας κατανάλωσης (-4,9%), ιδιωτικής και δημόσιας, την αύξηση του πληθωρισμού (4,7% από 1,3% το 2009) κυρίως λόγω της αύξησης των έμμεσων φόρων, αλλά και τη ραγδαία άνοδο του ποσοστού ανεργίας στο επίπεδο του 12,6% από 9,5% το 2009, με επιταχυνόμενη τάση. Στη δύσκολη αυτή συγκυρία η υλοποίηση του προγράμματος οικονομικής προσαρμογής έφερε τα πρώτα θετικά αποτελέσματα με τη μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος της γενικής κυβέρνησης το 2010 κατά πέντε περίπου ποσοστιαίες μονάδες, στο 10,5% του ΑΕΠ.

Σε αυτό το οικονομικό περιβάλλον το ελληνικό τραπεζικό σύστημα ήρθε αντιμέτωπο με πολλές προκλήσεις. Σε αντίθεση με τον τραπεζικό τομέα άλλων χωρών, οι τράπεζες στην Ελλάδα δεν υπήρξαν γενεσιουργός αιτία της οικονομικής κρίσης, αλλά υφίστανται τις συνέπειες των δημοσιονομικών προβλημάτων της χώρας, τις οποίες μπόρεσαν να αντιμετωπίσουν, με επιτυχία, χάρη στην ικανοποιητική κεφαλαιακή τους βάση, τη χαμηλή συγκριτικά μόχλευση και τη συντηρητική πολιτική διαχείρισης ρευστότητας και ποιότητας ενεργητικού.

Οι συνεχείς υποβαθμίσεις της πιστοληπτικής αξιολόγησης των ελληνικών τραπεζών, αποτέλεσμα των αντίστοιχων υποβαθμίσεων της χώρας, ο αποκλεισμός των ελληνικών τραπεζών από τις διεθνείς αγορές άντλησης κεφαλαίων, αλλά και ο περιορισμός της ρευστότητάς τους από την έντονη εκροή καταθέσεων που παρατηρήθηκε στην ελληνική αγορά κατά τη διάρκεια του 2010 αντισταθμίστηκαν κυρίως από τα συνδυασμένα μέτρα ενίσχυσης της ρευστότητας εκ μέρους του

Ελληνικού Δημοσίου και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας. Επιπλέον, το 2010 σημειώθηκε υποχώρηση της αποδοτικότητας των ελληνικών τραπεζών, με σημαντική άνοδο, της τάξης του 19% σε ετήσια βάση, των προβλέψεων λόγω της χειροτέρευσης των δεικτών ποιότητας των δανειακών χαρτοφυλακίων τους.

Το 2011 θα είναι μια ακόμα δύσκολη χρονιά για τη χώρα μας. Ενώ το διεθνές οικονομικό περιβάλλον παρουσιάζει σταδιακή ανάκαμψη, η Ελλάδα βρίσκεται σε φάση ύφεσης για τρίτη συνεχόμενη χρονιά, με εκτίμηση για αναστροφή του οικονομικού κλίματος από τα τέλη του τρέχοντος έτους. Παρά τα προβλήματα όμως αυτά οι τράπεζες έδειξαν και εξακολουθούν να δείχνουν αξιοσημείωτη αντοχή.

Κάτω από τις σημερινές συνθήκες, η πρόκληση για το τραπεζικό μας σύστημα έχει τέσσερις πτυχές:

- (α) Να βελτιωθεί η ποιότητα των συνθηκών ρευστότητας, με σταδιακή αποκλιμάκωση της εξάρτησης από τη ρευστότητα που αντλείται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. Ο στόχος αυτός έχει ήδη επιτευχθεί από τις αρχές του 2011, οπότε και μειώθηκε, κατά 12% σε σχέση με τον Δεκέμβριο του 2010, η εξάρτηση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος από τη ρευστότητα της ΕΚΤ.
- (β) Να διατηρηθεί σταθερό, με διατήρηση υψηλών δεικτών κεφαλαιακής επάρκειας.
- (γ) Να συγκρατήσει τα λειτουργικά του έξοδα.
- (δ) Να συνεχίσει τη στήριξη των διεθνών δραστηριοτήτων του, ειδικά σε χώρες όπου η οικονομική συγκυρία βελτιώνεται ή έχει βελτιωθεί σημαντικά.

Οι τράπεζες που ασκούν δραστηριότητα στη χώρα μας είναι έτοιμες να αντιμετωπίσουν αυτές τις προκλήσεις, συνεχίζοντας να στηρίζουν, όσο και εάν αυτό δεν αναδεικνύεται στον δημόσιο διάλογο, επιχειρήσεις και νοικοκυριά της χώρας μας που σέβονται τη συναλλακτική ηθική και προσπαθούν να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους.

Με την παρούσα μελέτη, η Ελληνική Ένωση Τραπεζών (ΕΕΤ) επιδιώκει να αναδείξει, συνοπτικά αλλά και με πλήρη τεκμηρίωση και την προσήκουσα ανάλυση:

- τη διάρθρωση και τους όρους λειτουργίας του σύγχρονου ελληνικού τραπεζικού συστήματος (Κεφάλαιο 2),
- τη συμβολή του τραπεζικού συστήματος στην ελληνική οικονομία και κοινωνία (Κεφάλαιο 3), και
- τη διεθνή παρουσία των ελληνικών τραπεζών στις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, την Τουρκία, την Αίγυπτο και στις χώρες της Βορειοανατολικής Ευρώπης. Η διεθνοποίηση αυτή αυξάνει το φάσμα των δραστηριοτήτων τους, διασφαλίζει τη διαφοροποίηση των κινδύνων του χαρτοφυλακίου τους και συμβάλλει στην ανάπτυξη της οικονομίας και των εν λόγω χωρών (Κεφάλαιο 4).

Επίσης, στην ενότητα των ειδικών θεμάτων, έχουν συμπεριληφθεί τέσσερα άρθρα, αναλύσεις και μελέτες, σχετικά με:

- *το Ευρωπαϊκό Σύστημα Χρηματοπιστωτικής Εποπτείας,*
- *τις εξωτερικές ανισορροπίες της ελληνικής οικονομίας,*
- *το σχέδιο ενίσχυσης της ρευστότητας των τραπεζών μέσω κρατικών εγγυήσεων, και*
- *τον λόγο αποταμίευσης και τραπεζικών καταθέσεων στην Ελλάδα και διεθνώς.*

Θέλω να ευχαριστήσω τη Γενική Γραμματεία και το Επιστημονικό Συμβούλιο της ΕΕΤ που συνέβαλαν στη σύνταξη αυτής της μελέτης, η οποία αποτελεί την τρίτη έκθεση για το ελληνικό τραπεζικό σύστημα μετά από αυτές που εκπονήθηκαν το 2008 και το 2010. Για την Ελληνική Ένωση Τραπεζών η ανάκαμψη της εθνικής οικονομίας προϋποθέτει τράπεζες-αρωγούς στην προσπάθεια να αντιμετωπιστούν οι συνέπειες της κρίσης και να αξιοποιηθούν οι ευκαιρίες από την προσαρμογή της ελληνικής οικονομίας σε ένα νέο αναπτυξιακό πρότυπο, το οποίο δεν θα στηρίζεται μονοσήμαντα στην εγχώρια κατανάλωση, τροφοδοτούμενη με δανεισμό.

Σε αυτή τη νέα πορεία, με αίσθημα ευθύνης, πνεύμα συνεννόησης και πράξεις αλληλεγγύης, το ελληνικό τραπεζικό σύστημα θα παίξει και πάλι πρωταγωνιστικό ρόλο.

Βασίλης Θ. Ράπανος
ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΕΕΤ